

FIȘA DISCIPLINEI
anul universitar 2024-2025

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ	Universitatea Babeș-Bolyai
1.2. Facultatea	de Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	de Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie (Ortodoxă)
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii	Pastorală

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	Teologie Liturgică III			2.2. Cod disciplină	OLR3337		
2.3. Titularul activității de curs	Arhim. Lect. Univ. dr. Pinteș Ștefan (Simeon)						
2.4. Titularul activității de seminar	Arhim. Lect. Univ. dr. Pinteș Ștefan (Simeon)						
2.5. Anul de studiu	IV	2.6. Semestrul	7	2.7. Tipul de evaluare (E/C/VP)	E	2.8. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat

3.1. Număr ore pe săptămână	4	din care: 3.2. curs	2	3.3. seminar/laborator	2
3.4. Total ore din planul de învățământ	56	din care: 3.5. curs	28	3.6. seminar/laborator	28
Distribuția fondului de timp de studiu individual					ore
• Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					5
• Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					18
• Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					17
• Tutoriat					2
• Examinări					2
• Alte activități (exersări practice)					0
Total ore activități individuale					44

3.7 Total ore studiu individual	44
3.8 Total ore din planul de învățământ	56
3.9 Total ore pe semestru	100
3.10 Numărul de credite	4

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Studiul Vechiului Testament, Studiul Noului Testament, Istoria Bisericii Universale, Istoria și fenomenologia
--------------------	---

	cultului creștin, Persoanele și timpurile liturgice, Literatura patristică
4.2. de competențe	Cunoașterea spiritualității Răsăritului ortodox

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	<i>Materiale didactice specifice (cărți de cult, obiecte liturgice și alte surse indicate). Telefoane mobile închise. Ținută decentă.</i>
5.2. de desfășurare a seminarului/laboratorului	<i>Sală dotată cu tablă, videoproiector, laptop. Laborator dotat cu obiectele necesare exersării cultului. Termenul de predare și susținere a lucrărilor de seminar este stabilit de către titular în acord cu studenții. Nu vor fi acceptate lucrările care nu întrunesc exigențele academice minimale de elaborare (studierea temei în baza bibliografiei indicate și redactarea eseului în conformitate cu metodologia acceptată în Universitatea „Babeș-Bolyai”).</i>

6. Competențe specifice acumulate

Competențe profesionale	<ul style="list-style-type: none"> – asimilarea și utilizarea adecvată a noțiunilor specifice <i>Teologiei liturgice</i>; – dezvoltarea gândirii teologice și cristalizarea/aprofundarea conștiinței liturgice; – cunoașterea istoriei și funcțiilor sacramentale, mistice, eclesiale și culturale ale unităților de cult; – competențe practice, cu aplicare în domeniul celebrării actelor de cult și în cel al vieții culturale; – capacitatea de interpretare a conceptelor și categoriilor patrimoniului liturgic și sacramental al Ortodoxiei ecumenice; – capacitatea de interpretare a semnificațiilor simbolice și mistice ale actelor de cult; – înțelegerea caracterului eclesial (comunitar) al cultului ortodox; – redescoperirea valorii teologice și a frumuseții excepționale a tradiției liturgice ortodoxe; – înțelegerea raportului dintre unitățile de cult ale Bisericii Ortodoxe și cultul Vechiului Testament; – cunoașterea cultului Bisericilor Vechi-Orientale, al Bisericii Romano-Catolice și al creștinilor de confesiune protestantă.
Competențe transversale	<ul style="list-style-type: none"> – să facă dovada preocupării de a transpune <i>lex credendi</i> și <i>lex orandi</i> în planul vieții personale și comunitare; – să responsabilizeze nevoia implicării în activități de cercetare (elaborarea unor sinteze bibliografice, referate și articole de specialitate) – să facă dovada capacității de a sistematiza și actualiza – din perspectiva ethosului creștin – tematica generală a Teologiei liturgice în contextul general al disciplinelor teologice studiate.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Cunoașterea teoretică și practică a unităților fundamentale ale cultului eclezial ortodox (<i>Laudele bisericesti</i>) cu scopul de a le descoperi semnificațiile simbolice/mistice și funcțiile harismatice/sacramentale specifice în raport cu învățătura de credință a Bisericii.
7.2 Obiectivele specifice	<ul style="list-style-type: none"> – să-i ajute pe studenți în strădania de a-și asuma vocația/idealul de ființe liturgice; – să dezvolte deprinderi în strădania/responsabilitatea de implicare activă în viața liturgică și sacramentală a Bisericii; – să conștientizeze importanța decisivă a cultului eclezial pentru viața spirituală, morală și culturală a societății contemporane; – să identifice modalitățile potrivite de aplicare a principiilor cultului Noului Legământ la viața cotidiană a comunităților ecleziale; – să poată da răspunsul potrivit – din perspectiva ethosului evanghelic – concepțiilor sociale și culturale incompatibile cu <i>lex orandi</i> și <i>lex credendi</i> ce țin de identitatea interioară a Ortodoxiei ecumenice.

8. Conținuturi

8.1. Curs	Metode de predare	Observații
<p>1. Oficiul liturgic – expresie a rugăciunii doxologice a Bisericii și structură vie de sfințire a timpului: Importanța Liturghiei timpului sau a Oficiului divin în viața Bisericii; Sfințirea zilei sau diferitele ore liturgice; Sistemul actual și semnificația generală a laudelor; Istoria laudelor bisericesti și formarea serviciului divin public al Bisericii.</p>	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	3 ore
<p>2. Vecernia: Denumirea, timpul săvârșirii și scopul celebrării Vecerniei; Ritualul aprinderii luminii în Biserica primară – originea slujbei de seară; Descrieri vechi ale Vecerniei; Explicarea și interpretarea rânduielii actuale a Vecerniei.</p>	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	3 ore
<p>3. Utrenia: Denumirea slujbei; Timpul săvârșirii; Originea și evoluția istorică până la rânduiala actuală; Scopul Utreniei și simbolismul ei în general; Explicarea rânduielii Utreniei și istoria elementelor.</p>	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	2 ore

<p>4. Liturghia creștină – cel mai important monument de cult și cultură a umanității. Dimensiunile Dumnezeieștii Liturghii: Liturghia Jertfa Noului Legământ; Denumirile slujbei Jertfei Noului Legământ; Reflecții asupra simbolismului uman al ospățului și Ospățul euharistic al Bisericii.</p>	<p>Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă</p>	<p>2 ore</p>
<p>5. Istoria Liturghiei creștine. Liturghia în primele trei veacuri: Ritualul pascal vechi-testamentar, Cina cea de Taină și Euharistia Bisericii; Liturghia în epoca apostolică; Agapele creștine; Liturghia în secolul al II-lea; Liturghia în secolul al III-lea. Liturghia creștină după secolul al IV-lea: Riturile liturgice; Liturghiile ritului bizantin; Răspândirea Liturghiilor bizantine.</p>	<p>Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă</p>	<p>4 ore</p>
<p>6. Teologia și tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii: Taina Adunării și caracterul comunitar al Dumnezeieștii Liturghii; Proscomidia – istoria și explicarea ritualului. Liturghia catehumenilor: Enarxa sau partea introductivă; Vohodul mic; Cântările zilei; Trisaghionul liturgic; Lecturile și predica; Ecteniile; Concedierea catehumenilor. Liturghia credincioșilor: Rugăciunile pentru cler și credincioși; Heruvicul și Intrarea cea Mare; Punerea înainte a Cinstitelor Daruri; Simbolul Credinței și sărutarea păcii; Anaforaua liturgică sau Rugăciunea Sfintei Jertfe; Actele de ritual premergătoare Euharistiei; Împărtășirea euharistică; Riturile finale.</p>	<p>Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă</p>	<p>8 ore</p>
<p>1. Liturghia Darurilor Înainte Sfințite: (2 ore) Originea și vechimea Liturghiei Darurilor Înainte Sfințite; Autorul Liturghiei Darurilor Înainte Sfințite; Împărtășirea în cadrul Liturghiei Darurilor Înainte Sfințite; Controversa legată de conținutul Potirului la această Liturghie.</p>	<p>Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă</p>	<p>2 ore</p>
<p>8.2 Seminarii</p>		
<p>1. Metodologia elaborării unei lucrări științifice în domeniul liturgicii speciale; bibliografia specifică disciplinei</p>	<p>Prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru</p>	<p>2 ore</p>
<p>2. Elementele constitutive ale slujbelor ortodoxe</p>	<p>Prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru.</p>	<p>2 ore</p>
<p>3. <i>Psaltirea liturgică</i> – element fundamental în structura oficiului liturgic; tipurile Psalmodiei în Ritul bizantin</p>	<p>Prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru.</p>	<p>2 ore</p>

4. Elemente de inmografie în oficiul liturgic ortodox: formele de bază ale inmografiei bizantine	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	2 ore
5. Poetica oficiului liturgic bizantin. Analiza teologică a imnurilor Praznicelor Împărătești	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	10 ore
6. Mijloacele și Obednița	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	2 ore
7. Ceasurile Împărătești	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	2 ore
8. Elemente de pastorală liturgică	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	4 ore
9. Cult și cultura	Prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	2 ore

Bibliografie

- Cărți de cult: *Liturghierul, Ceaslovul, Catavasierul sau Octoihul Mic, Triodul, Penticostarul, Octoihul Mare, Mineiul* (edițiile oficiale recente).
- BRANIȘTE, Pr. Ene și alții, *Tipic bisericesc*, Edit. Institutului Biblic, București, 1976 (sau edițiile ulterioare).
- BRANIȘTE, Pr. Ene, *Liturgica specială*, Edit. Institutului Biblic, București, 1980 (sau edițiile ulterioare).
- EVDOKIMOV, Paul, *Rugăciunea în Biserica de Răsărit*; trad. rom. C. Bolocan, Edit. Polirom, Iași, 1996.
- FELMY, Karl Christian, *De la Cina de Taină la Dumnezeiasca Liturghie a Bisericii Ortodoxe. Un comentariu istoric*; trad. rom. I. Ică, Edit. Deisis, Sibiu, 2004.
- Ghiuș, Arhim. Benedict, *Taina Răscumpărării în inmografia ortodoxă*, Edit. IBMBOR, București, 1998.
- Ioan ICĂ jr., *Canonul Ortodoxiei I. Canonul apostolic al primelor secole*, Edit. Deisis/Savropoleos, Sibiu, 2008.
- Mateos, Juan, S.J., *Utrenia și Vecernia în ritul bizantin. Studii de teologie liturgică*, trad. rom. Cezar Login, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2017
- SCHMEMANN, Alexander, *Introducere în Teologia liturgică*; trad. rom. V. Bârză, Edit. Sophia, București, 2002.
- SCHMEMANN, Alexander, *Euharistia. Taina Împărăției*, trad. rom. V. Bârză, Edit. Sophia, București, 2002.
- SCRIMA, Pr. André, *Biserica liturgică*; trad. rom. A. Manolescu, Edit. Humanitas, București, 2005.
- USPENSKY, Nikolai, *Slujba de seară în Biserica Ortodoxă*; trad. rom. C. Login, Edit. Patmos, Cluj-Napoca, 2008.
- VINTILESCU, Pr. Petre, *Liturghierul explicat*, Edit. Institutului Biblic, București, 1972 (sau edițiile ulterioare).
- VINTILESCU, Pr. Petre, *Despre poezia inmografică din cărșile de ritual și cântarea bisericească*, ed. a II-a, Edit. Renașterea, 2005
- VASILIOS, Arhimandritul [= Vasilius GONDIKAKIS], *Intrarea în Împărăție. Elemente de trăire liturgică a tainei unității în Biserica Ortodoxă*; trad. rom. I. Ică, Edit. Deisis, Sibiu, 1996.

10 .Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Conținuturile unităților de învățare au fost elaborate în urma consultării specialiștilor pe disciplină din facultățile de profil, pe baza Programei analitice aprobate la nivelul Patriarhiei Române. De asemenea, au fost luate în considerare așteptările principalilor angajatori ai absolvenților acestei specializări: structurile eclesiale, cele de asistență socială și cele din domeniul educațional.

11. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Evaluare finală	Evaluare orală pe baza unui subiect extras de student	70 %
10.5 Seminar/laborator	Verificare pe parcurs	Elaborarea unei lucrări caracteristice cercetării și redactării științifice	20 %
		Implicare în discuțiile colective de la seminar	10 %
10.6 Cunoașterea generală a noțiunilor de bază din conținutul tematic al disciplinei, a particularităților și menirii acesteia pentru viața creștină			

Data completării:

16.05.2024

Semnătura titularului de curs:

Arhiepiscopul S. Păitea

Data avizării în Consiliul

Departamentului

Semnătura titularului de seminar:

Arhiepiscopul S. Păitea

Semnătura director de departament

[Signature]